

Шмаль Людмила Миколаївна, викладач
відділу підвищення кваліфікації прокурорів з
питань запобігання корупції інституту
підвищення кваліфікації прокурорів
Національної академії прокуратури України

МОДЕЛІ СПЕЦІАЛЬНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У СВІТІ

У п. 2 ст. 6 і ст. 36 Конвенції ООН проти корупції та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією визначено, що спеціальний антикорупційний орган має здійснювати свої функції в умовах свободи від будь-якого неналежного впливу та без будь-якого невинного тиску і мати необхідну самостійність, забезпечувати персоналу підготовку та фінансові ресурси, достатні для виконання його завдань.

Модель спеціального антикорупційного органу (САО) залежать від особливостей конкретної держави, законодавства, економіки і передбачає створення окремого спеціалізованого органу чи виділення спеціальних відділів у межах вже існуючих правоохоронних органах.

У багатьох зарубіжних державах створено САО, різні як за назвами, так і за особливістю діяльності.

Відповідно до міжнародної практики існують такі три моделі (типи) спеціалізованих інституцій:

- 1) багатопільові спеціалізовані органи, наділені правоохоронними повноваженнями та превентивними функціями;
- 2) служби протидії корупції у структурі органів кримінальної юстиції (служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів);
- 3) інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації дій.

Модель *багатопільових органів, які мають правоохоронні повноваження та превентивні функції*, свідчить про зосередження у межах одного органу всіх основних функцій із запобігання і боротьби проти корупції (розроблення політики, аналітична діяльність, технічна допомога з питань попередження, взаємодія із громадянським суспільством та інформування, моніторинг, розслідування).

Зазначена модель реалізована в окремих державах шляхом створення відповідних органів. Зокрема: Гонконг - Незалежна комісія по боротьбі з корупцією; Сінгапур - Бюро з розслідування випадків корупції; Литва - Спеціальна слідча служба; Латвія - Бюро по запобіганню та боротьбі з корупцією.

Друга модель - *Служби протидії корупції у структурі органів кримінальної юстиції (служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів)* - передбачає функціонування спеціалізованих служб у структурі правоохоронних органів або органів прокуратури.

У межах цієї моделі спеціалізовані органи можуть створюватися в органах, які відповідають за виявлення і розслідування корупції, чи в органах прокуратури або ж об'єднувати усі функції в рамках одного відомства.

Цей тип моделі протидії корупції поширений у країнах Західної Європи, а саме, у ФРН (Спеціалізовані прокуратури по боротьбі з корупцією).

Третя модель охоплює *інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації дій* - спеціалізовані інституції, які виконують одну або декілька превентивних функцій. Отже, ці органи наділяються виключно превентивними повноваженнями. Серед їх функцій проведення досліджень і аналізу, розроблення і координування політики у сфері боротьби проти корупції, проведення навчання і надання консультацій різним відомствам про ризик корупції, можливі заходи для її попередження та інші. Ці органи, зазвичай, не мають повноважень правоохоронних органів. Проте, вони можуть виконувати спеціальні контрольні функції і через це наділяються особливими правами (наприклад, відомства, які здійснюють контроль за деклараціями про доходи посадових осіб, можуть мати право доступу до конфіденційної інформації).

Інституції, створені за цією моделлю, функціонують: у Франції - Центральна служба із запобігання корупції; в Албанії - Антикорупційна моніторингова група; на Мальті - Постійна комісія проти корупції; у Сербії і Чорногорії - Антикорупційне управління; у США - Управління з урядової етики; в Індії - Центральна служба пильності; на Філіппінах - Офіс омбудсмена; у Болгарії - Комісія з координації діяльності у сфері боротьби проти корупції.

Вважається, що за умов загрозливих масштабів корупції (як, наприклад, в Україні) найбільш прийнятною є модель багатоцільових інституцій.

Під час вибору моделі спеціалізованого антикорупційного органу у конкретній країні слід враховувати його адаптованість до специфіки країни, де вона запроваджується, її політичних, культурних, соціальних, історичних, економічних, конституційних і правових особливостей. Механічне запровадження такого органу, без урахування зазначеного, швидше за все, не дасть бажаних результатів.

Крім того, при створенні антикорупційного органу необхідно враховувати *рівень корупції у країні* (у країнах з невисоким рівнем корупції немає сенсу створювати потужне багатоцільове агентство з широкими повноваженнями, і навпаки ендемічний рівень корупції буде надскладним завданням для невеликого органу), а також *компетентність та існуючий потенціал діючих інституцій*. Новостворений антикорупційний орган повинен зосередити увагу на запровадженні та зміцненні тих функцій вже існуючих органів у сфері

необхідність у їхній реорганізації чи ліквідації з одночасним створенням нової незалежної спеціалізованої установи.

Вибору певної моделі САО у конкретній державі повинна передувати тривала аналітична робота щодо його створення та стратегії запровадження шляхом попереднього оцінювання, вироблення стратегії із урахуванням правових, структурних і фінансових аспектів. Стратегічно важливим завданням є правильна організація процесу підбору, навчання персоналу, забезпечення підвищення кваліфікації, вироблення внутрішніх процедур управління, діяльності і звітності.

Список використаних джерел

1. [Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003, ратифікована від 18.10.2006. иЯБ: \[http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16\]\(http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16\)](#).

2. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посібник. Київ: Нац. академія прокуратури України, 2015. 314 с.

3. Клеменчич Г., Стусек Я. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей. Організація економічного співробітництва і розвитку, Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії. ОСЕР, 2007. 133 с. иКБ: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>.

Дульський О. Боротьба з корупцією - бути чи не бути? иКБ: <http://mair.in.ua/opinion/show/id/19207print>.

Шумейко Дмитро Олександрович,
начальник СВ Шевченківського УП
ГУНП у м. Києві

ПРОВОКАЦІЯ (ПІДБУРЮВАННЯ) ДО ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

На сучасному етапі розбудови правової держави корупція є особливо небезпечним явищем, яке порушує принципи верховенства права, дискредитує державу на міжнародному рівні та становить загрозу національній безпеці України. У світовому Індексі сприйняття корупції Україна разом із Казахстаном, Непалом та Іраном зайняла 131 місце зі 176 країн світу. Такий стан корупції в Україні експерти пов'язують із відсутністю дієвої правоохоронної й судової системи, фактичною безкарністю корупціонерів [1]. Особливо відчутними для всієї країни є корупційні прояви, які мають місце в діяльності правоохоронних органів та суду. Адже, звертаючись до цих органів, особа шукає справедливості, а натомість відбувається нівелювання її конституційних права та свобод.

Виявляти корупційні злочини та притягувати винуватих осіб до кримінальної відповідальності - це завдання правоохоронних органів, зокрема і органів досудового розслідування. При цьому діяльність слідчих,